

INFLUENCE OF GLOBAL COMPANIES ON THE DEVELOPMENT OF CONVERGENCE IN THE FIELD OF FINANCIAL REPORTING

Diana Dimitrova Petrova

University of National and World Economy - Sofia, Bulgaria petrova.dd@abv.bg

Abstract: In their role as one of the main driving forces of modern globalization, global companies are increasingly influencing the development of globalization processes in the sphere of accounting. In the context of the dynamic globalization of today's world, there is a constantly growing need to achieve a higher degree of convergence in the field of financial reporting and to intensify the efforts of the international community to adopt uniform, globally applicable accounting standards. The diversity of accounting legislations and practices across countries poses a wide range of issues and challenges for global companies. The more countries in which the company conducts international business, the greater the potential for the emergence of relevant difficulties and problems related to the preparation of financial statements.

The purpose of this article is to examine the impact of global companies on the development of convergence in the field of financial reporting, to outline the trends and results achieved in this area. The defined main goal is realized through the implementation of the following specific tasks:

- outlining the difficulties and problems for global companies arising from the diversity of financial reporting requirements and standards applied in the countries in which they develop their activities;
- presentation in a systematized form of the main differences in the preparation of financial statements of companies in different countries;
- highlighting the leading forces and factors determining the development of convergence in the field of financial reporting on a global scale and placing special emphasis on the key role of global companies in these processes;
- arguing the need for uniform global financial reporting standards, providing internationally comparable and useful for decision-making financial information, corresponding to the information needs of different groups of users of financial statements /including investors and other stakeholders/;
- grouping the significant positive effects of adopting and implementing a single set of high-quality, globally recognized financial reporting standards into two main directions:
 - for global companies preparing and presenting financial statements;
 - for users of information from the financial statements of the global companies.

In methodological terms, the application of the historical-logical approach, as well as the methods of observation, comparative analysis, synthesis, inductive and deductive methods, is of essential importance for achieving the purpose and tasks of the study. Through the use of the historical-logical approach, the relationship between the trends in the development of global companies and in the processes of convergence in the field of financial reporting worldwide is traced.

Keywords: global companies, convergence, financial reporting, accounting standards.

ВЛИЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ КОМПАНИИ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА КОНВЕРГЕНЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ФИНАНСОВАТА ОТЧЕТНОСТ

Диана Димитрова Петрова

Университет за национално и световно стопанство - София, България petrova.dd@abv.bg

Резюме: В ролята им на една от главните движещи сили на съвременната глобализация, глобалните компании оказват все по-голямо влияние и върху развитието на глобализационните процеси в сферата на счетоводството. В контекста на динамичното глобализиране на днешния свят непрестанно нараства нуждата от постигане на по-висока степен на конвергенция в областта на финансовата отчетност и активизиране на усилията на международната общност за възприемане на единни, глобално действащи счетоводни стандарти. Разнообразието в прилаганите счетоводни законодателства и в счетоводните практики в различните страни поставя пред глобалните компании широк кръг проблемни въпроси и предизвикателства. В колкото повече държави се осъществява международната дейност на компанията, толкова по-големи са и потенциалните възможности за възникване на съответни трудности и проблеми, свързани със съставянето на финансовите отчети.

Целта на настоящата статия е да се подложи на изследване въздействието на глобалните компании върху развитието на конвергенцията в областта на финансовата отчетност, да се очертаят тенденциите и постигнатите резултати в тази сфера. Дефинираната основна цел се реализира чрез изпълнението на следните конкретни задачи:

- очертаване на трудностите и проблемите за глобалните компании, произтичащи от разнообразието на прилаганите изисквания и стандарти за финансово отчитане в държавите, в които развиват дейностите си;
- представяне в систематизиран вид на основните различия при съставянето на финансовите отчети на компаниите в различните страни;
- открояване на водещите сили и фактори, определящи развитието на конвергенцията в областта на финансовата отчетност в световен мащаб и поставяне на специален акцент върху ключовата роля на глобалните компании в тези процеси;
- аргументиране на необходимостта от единни глобални стандарти за финансово отчитане, осигуряващи международно сравнима, полезна за вземане на решения финансова информация, съответстваща на информационните нужди на различните групи потребители на финансовите отчети /в това число инвеститори и други заинтересовани страни/;
- групиране на значимите положителни ефекти от възприемането и прилагането на единен набор от висококачествени, глобално признати стандарти за финансово отчитане в две основни направления:
 - за глобалните компании, съставлящи и представящи финансовите отчети;
 - за потребителите на информацията от финансовите отчети на глобалните компании.

В методологичен аспект съществена значимост за постигане на целта и задачите на изследването има прилагането на историко-логическия подход, както и на методите наблюдение, сравнителен анализ, синтез, индуктивен и дедуктивен метод. Посредством използването на историко-логическия подход се проследява взаимовръзката между тенденциите в развитието на глобалните компании и на процесите на конвергенция в областта на финансовата отчетност в световен план.

Ключови думи: глобални компании, конвергенция, финансова отчетност, счетоводни стандарти.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В ролята им на една от главните движещи сили на съвременната глобализация, глобалните компании оказват все по-голямо влияние и върху развитието на глобализационните процеси в сферата на счетоводството. Характерно за тях е, че разглеждат „целия свят като единен източник за доставка на ресурси и като единно глобално пространство за развиване на различни производствени, търговски и други дейности“ (Petrova, D., 2019, с.115) В днешната реалност те са „основен двигател на интернационалните трансфери на стоки, услуги, капитали, технологии и човешки ресурси и на сближаването между икономиките на отделните държави“ (Петрова, Д., 2024, с.58). Голям брой анализатори посочват няколко основни взаимосвързани фактора, допринасящи за развитието на глобализацията през последните десетилетия: „1. Развитие и приложение на технологиите; 2. Либерализация на трансграничната търговия и движението на ресурси; 3. Развитие на услуги, които поддържат международния бизнес; 4. Нарастване на потребителския натиск; 5. Увеличаване на глобалната конкуренция; 6. Промени в политическите ситуации и правителствените политики; 7. Разширяване на транснационалното сътрудничество“ (Daniels, J., Radebaugh, L., Sullivan, D., Click, R., 2022, с.53). „Парадоксът на глобализацията се състои в това, че тя призовава към икономическо сближаване без да създава равенство в икономиките“ (Котлър, Ф., Картаджая, Х., Сетиануан, И., 2022, с. 63).

Комплексните организационно-управленски структури на глобалните компании, включващи компания майка и чуждестранни дъщерни дружества, огромните мащаби и широкото диверсифициране на дейностите им в различни географски региони, както и многообразието на въздействащите параметри на обкръжаващите международни бизнес среди, определят спецификата и сложността на тяхната финансова отчетност.

2. ЦЕЛ, ЗАДАЧИ И МЕТОДОЛОГИЯ НА НАУЧНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Целта на настоящата статия е да се подложи на изследване въздействието на глобалните компании върху развитието на конвергенцията в областта на финансовата отчетност, да се очертаят тенденциите и постигнатите резултати в тази сфера. Дефинираната основна цел се реализира чрез изпълнението на следните конкретни задачи:

- очертаване на трудностите и проблемите за глобалните компании, произтичащи от разнообразието на прилаганите изисквания и стандарти за финансово отчитане в държавите, в които развиват дейностите си;

- представяне в систематизиран вид на основните различия при съставянето на финансовите отчети на компаниите в различните страни;
- открояване на водещите сили и фактори, определящи развитието на конвергенцията в областта на финансовата отчетност в световен мащаб и поставяне на специален акцент върху ключовата роля на глобалните компании в тези процеси;
- аргументиране на необходимостта от единни глобални стандарти за финансово отчитане, осигуряващи международно сравнима, полезна за вземане на решения финансова информация, съответстваща на информационните нужди на различните групи потребители на финансовите отчети /в това число инвеститори и други заинтересовани страни/;
- групиране на значимите положителни ефекти от възприемането и прилагането на единен набор от висококачествени, глобално признати стандарти за финансово отчитане в две основни направления:
 - за глобалните компании, съставлящи и представлящи финансовите отчети;
 - за потребителите на информацията от финансовите отчети на глобалните компании.

В методологичен аспект съществена значимост за постигане на целта и задачите на изследването има прилагането на историко-логическия подход, както и на методите наблюдение, сравнителен анализ, синтез, индуктивен и дедуктивен метод. Посредством използването на историко-логическия подход се проследява взаимовръзката между тенденциите в развитието на глобалните компании и на процесите на конвергенция в областта на финансовата отчетност в световен план.

3. ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ГЛОБАЛНИТЕ КОМПАНИИ ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ В ОБЛАСТТА НА ФИНАНСОВАТА ОТЧЕТНОСТ В СВЕТОВЕН МАЩАБ

В контекста на динамичното глобализиране на днешния свят непрестанно нараства нуждата от постигане на по-висока степен на конвергенция в областта на финансовата отчетност и активизиране на усилията на международната общност за възприемане на единни, глобално действащи счетоводни стандарти. За целта е наложително по-бързо развитие на процесите, насочени към нарастващо сближаване на прилаганите в отделните страни по света счетоводни стандарти. Разнообразието в изискванията и правилата за изготвяне на финансови отчети на компаниите в отделните държави е обусловено от множество причини от икономически, социален, юридически, политически и друг характер. Тези различия са съществено повлияни и от факта, че при определянето на конкретните изисквания по отношение финансовата отчетност, отделните държави отдават приоритетна значимост на различни групи потребители на финансова информация. Многообразието на изискванията относно финансовите отчети в отделните страни създава огромни затруднения при интерпретирането, анализирането и съпоставянето на информацията от тях.

Основните различия при съставянето и представянето на финансовите отчети на компаниите в световен план могат да бъдат систематизирани в няколко важни насоки:

- съставни компоненти на финансовите отчети;
- обхват, форма и съдържание на представянето на информацията;
- терминологични и концептуални различия;
- използване на различни оценъчни бази;
- прилагане на различни критерии за признаване на позиции в отчетите;
- прилагане на различни нива на детайлност на оповестяванията;
- различни езици на представяне на информацията в отчетите;
- различни валути на представяне на финансовата информация.

Въпреки многобройните различия в счетоводните стандарти и практики по света, редица движещи сили водят към конвергенция в тази сфера:

„• усилията за предоставяне на информация, съвместима с нуждите на инвеститорите;

- глобалната интеграция на капиталовите пазари, което означава по-лесен и по-бърз достъп до инвестиционни възможности по целия свят, и следователно, необходимост от по-сравнима финансова информация;
- необходимостта на мултинационалните компании да набират капитал извън капиталовите пазари на своите страни, като същевременно съставят възможно по-малко различни финансови отчети;
- регионалната политическа и икономическа хармонизация, като например усилията на Европейския съюз, които засягат счетоводните, както и търговските и инвестиционните въпроси;
- натиск от страна на мултинационалните компании за по-унифицирани стандарти, които да позволят улесняване и намаляване на разходите при финансовото отчитане във всяка страна“. (Daniels, J., Radebaugh, L., Sullivan, D., 2019, с.569)

Една от най-важните тенденции в развитието на глобалните компании през последните години е, че са инициатори и все повече активизират действията си за определяне и разпространяване на единни международни правила и стандарти, включително и счетоводни, в страните, в които развиват разнообразните си дейности. Стременията на тези компании за въвеждане в световната икономика на глобални и обичайно по-високи стандарти и регламенти, може да се обяснят със следното:

„- първо, те биха облекчили тяхната дейност, която по своята природа има глобален характер;

- второ, по-взискателните правила и стандарти биха затруднили дейността на техните конкуренти“ (Стефанов, Ст., 2003, с. 153-154). За такива компании е много по-лесно и по-изгодно да подчиняват глобалната си дейност на еднакви, световно признати правила и регулации, вместо да спазват множество различни изисквания в отделните държави, в които функционират.

Разнообразието в прилаганите счетоводни законодателства и в счетоводните практики в различните страни поставя пред глобалните компании широк кръг проблемни въпроси и предизвикателства. В колкото повече държави се осъществява международната дейност на компанията, толкова по-големи са и потенциалните възможности за възникване на съответни трудности и проблеми, свързани със съставянето на финансовите отчети.

С оглед решаване на възникващите затруднения и проблеми, обусловени от съществуващите различия, касаещи съставянето на финансовите отчети, много от глобалните компании влагат значителни усилия за допълнителни оповестявания на финансова информация, предназначена за международните инвеститори и други потребители в глобален план, чрез които да се постигне улесняване на глобалната съпоставимост на оповестяваната информация. Прилаганите от компаниите основни подходи за оповестяване на подходяща допълнителна финансова информация са:

„-превеждане на финансовите отчети на различните езици на целевите групи потребители на информация от различните държави по света;

-превръщане на финансовите отчети в различни валути за различните целеви групи потребители на информация;

-частично или напълно преобразуване на информацията от финансовите отчети в съответствие с други счетоводни стандарти, прилагани в страните на заинтересованите целеви групи потребители“ (Stice, E., Stice, J., 2006, с.766).

Редица глобални компании са принудени да извършват частично или напълно преработване на финансовите си отчети според счетоводните стандарти, приложими в държавите на конкретните важни целеви групи потребители на финансова информация, които ще ги използват. Съдържащата се в тях финансова информация е изключително ценна и полезна за международните потребители на финансовите отчети, но осигуряването и предоставянето ѝ води до високи допълнителни разходи за компаниите.

4. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОЦЕСИТЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ В СФЕРАТА НА ФИНАНСОВАТА ОТЧЕТНОСТ В ГЛОБАЛЕН ПЛАН И ПОЛОЖИТЕЛНИ ЕФЕКТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ЕДИНЕН НАБОР ОТ ГЛОБАЛНО ПРИЗНАТИ СЧЕТОВОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ

Гореизложените проблеми красноречиво показват все по-нарастващата нужда от прилагане на единен, общоприет набор от глобално признати, висококачествени счетоводни стандарти, гарантиращи изготвянето на разбираеми, прозрачни и глобално съпоставими финансови отчети на компаниите. В тази насока са ориентирани основните цели на Фондацията за международни стандарти за финансово отчитане (МСФО), която има огромна заслуга за въвеждането на единни стандарти във все повече държави по света. Тази Фондация е организация с нестопанска цел, създадена с цел да разработва, насърчава и улеснява използването на единен набор от висококачествени, разбираеми, подлежащи на изпълнение и глобално признати счетоводни стандарти и стандарти във връзка с устойчивостта. Част от Фондацията е Съветът за международни счетоводни стандарти (СМСС), отговарящ за разработването на международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), и създаденият през 2021 г. Съвет за международни стандарти за устойчивост (СМСУ), отговарящ за разработването на стандарти за оповестявания, свързани с устойчивостта.

Основните цели на Фондацията за МСФО са: „(а) Чрез СМСС и СМСУ, да разработва, в обществен интерес, висококачествени, разбираеми, приложими и глобално приети стандарти (наричани „МСФО стандарти“) за финансово отчитане с общо предназначение, основани на ясно формулирани принципи. СМСС отговаря за разработването на набор от счетоводни стандарти (наричани „МСФО счетоводни стандарти“), а СМСУ отговаря за разработването на набор от стандарти за оповестяване на устойчивост (наричани „МСФО стандарти за оповестяване на устойчивост“). Тези допълващи се набори от МСФО стандарти са

предназначени да доведат до предоставянето на висококачествена, прозрачна и сравнима информация във финансовите отчети и в оповестяванията на устойчивост, които са полезни за инвеститорите и други участници на световните капиталови пазари при вземането на икономически решения; (б) да насърчава използването и стриктното прилагане на МСФО стандартите; (в) при изпълнение на целите, свързани с (а) и (б), да вземе предвид по целесъобразност нуждите на различни по размер и видове предприятия в различни икономически условия; (г) да насърчи и улесни приемането на МСФО стандартите чрез конвергенция на националните и регионалните стандарти и МСФО стандартите“ (IFRS Foundation Constitution, 2021, с. 6).

В резултат на това, че „много страни приемат МСФО или сближават стандартите си с тях, СМСС се превърна във водещия орган, определящ стандартите в света“ (Nobes, C., Parker, R., 2016, с.112). МСФО „в действителност са глобален счетоводен език – компании в повече от 140 юрисдикции са задължени да ги използват“ (International Accounting Standards Board, 2025, с.1). Значението на работата на СМСС може да се разглежда в три основни области:

„-приемане на МСФО като национални правила;

-влияние върху националните регулаторни органи;

-доброволно приемане на МСФО от компаниите“ (Alexander, D., Nobes, C., 2010, с. 86).

Като резултат от инициативите и действията на международната общност, насочени към конвергенция, все повече водещи страни по света или са въвели напълно Международните стандарти за финансово отчитане или са приспособили националните си стандарти в съответствие с тях. Водещите фондови борси по света приемат регистрации на базата на финансови отчети, изготвени в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане. В редица страни има определени планове за конвергенция или за приемане на Международните стандарти за финансово отчитане в близко бъдеще. Факт е също така и все по-голямото сближаване между двете основни групи стандарти, използвани като база за изготвяне и представяне на финансовите отчети – Международните стандарти за финансово отчитане и Общоприетите счетоводни принципи на САЩ. Мнозина изследователи отдавна изразяват надежда, че “ако усилията към конвергенция са успешни, се очаква да се осигури единен набор от международни стандарти за финансови отчети, които съчетават най-доброто от Общоприетите счетоводни принципи на САЩ и от Международните счетоводни стандарти, изготвени от Съвета по международни счетоводни стандарти” (Baker, R., Lembke, V., King, T., 2005, с. 612). Сред най-важните крачки по пътя към конвергенция е историческото „Споразумение от Норуолк (Norwalk)”, подписано през октомври 2002 г. от Съвета по международни счетоводни стандарти и Съвета по стандарти за финансово отчитане на САЩ, според което двата съвета започнаха процес на взаимно сближаване на Международните стандарти за финансово отчитане и Общоприетите счетоводни принципи на САЩ чрез тяхното преработване и възприемане на най-добрите счетоводни правила на съответния етап. Основна цел на процесите на конвергенция е усъвършенстване на тези стандарти, така че да се постигне значително намаляване на различията между тях, което на свой ред да допринесе за подобряване на сравнимостта на финансовите отчети на компаниите в световен мащаб и за намаляване на разходите за тяхното изготвяне. В резултат на изпълнението на ангажиментите, свързани със споразумението за конвергенция, бяха осъществени успешно редица важни съвместни проекти и бяха направени множество изменения, насочени към усъвършенстване на стандартите.

Значимите положителни ефекти от възприемането и прилагането на единен набор от висококачествени, глобално признати стандарти за финансово отчитане, могат да бъдат групирани в две основни направления:

• за глобалните компании, съставлящи и представлящи финансовите отчети;

• за потребителите на информацията от финансовите отчети на глобалните компании.

За глобалните компании-съставители на финансовите отчети, могат да бъдат открити следните важни положителни ефекти:

1/ снижаване на разходите при изготвянето на финансови отчети в съответствие с действащото счетоводно законодателство в различните страни, в които глобалната компания функционира;

2/ намаляване на тежестта и възникващите затруднения поради многообразието на изискванията и правилата относно съставянето и представянето на финансовите отчети в държавите, в които компанията работи;

3/ подобряване на качествените характеристики и повишаване на полезността на създаваната и оповестяваната финансова информация за различните групи потребители на финансовите отчети /в това число инвеститори и други заинтересовани страни/;

4/ прилагане на единна система за оценяване на финансовите резултати от дейността на чуждестранните подразделения на глобалната компания, опериращи в различни юрисдикции;

5/ повишаване на съпоставимостта на финансовата информация за дейността на отделните задгранични структурни подразделения на глобалната компания;

6/ осигуряване на по-висока степен на съответствие между информацията от финансовите отчети, предназначени за външни потребители и информацията от отчетите за целите на вътрешните управленски процеси в глобалната компания, за които е типично, че се съставят от задграничните подразделения по вътрешни, единни за цялата компания правила и изисквания.

От гледна точка на ползвателите на информацията от финансовите отчети на глобалните компании, съществени положителни ефекти, свързани с прилагането на единни глобални стандарти за финансово отчитане са:

1/ повишаване на прозрачността, разбираемостта, достоверността и уместността на предоставяната от компаниите финансова информация за дейностите им, извършвани в глобален план;

2/ осигуряване на глобално съпоставима финансова информация, позволяваща успешно осъществяване на международни сравнителни счетоводни анализи от различните групи потребители на финансовите отчети на глобалните компании;

3/ постигане на по-голяма степен на съответствие на оповестяваната от компаниите финансова информация с информационните нужди на ползвателите ѝ в глобален аспект и по-висока полезност за вземане на аргументирани решения с инвестиционен и друг икономически характер;

4/ предоставяне на висококачествена финансова информация, осигуряваща възможности за изграждане на по-правилни преценки за тенденциите при осъществяване на интернационалните дейности на компаниите и за по-точно прогнозиране на бъдещото им развитие;

5/ подобряване на защитеността на интересите на международните инвеститори и снижаване на рисковете на капиталовите пазари на основата на използването на оповестяваната от компаниите полезна финансова информация;

6/ подпомагане на трансграничните капиталови потоци и повишаване на ефективността на функциониране на капиталовите пазари по света.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изложеното дотук дава основание за заключението, че възприемането и прилагането на единни глобално признати стандарти за финансово отчитане е изключително важно за глобалните компании със задгранични дъщерни предприятия в различни страни и с участия на много капиталови пазари по света, изготвящи финансови отчети съобразно изискванията на различни счетоводни стандарти, което е съпроводено със значителни усилия и високи разходи. Техните стремежи за намаляване на разходите и трудностите при съставянето и представянето на финансовите отчети, нарастващите им нужди от чуждестранен капитал, усилията им за постигане на по-голяма ориентираност на финансовата информация към потребностите на инвеститорите и за повишаване на международната съпоставимост на тази информация в условията на съвременната глобална интеграция на капиталовите пазари, ги превръщат в ключова движеща сила, оказваща огромно въздействие върху развитието на конвергенцията в сферата на финансовата отчетност.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Котляр, Ф., Картаджая, Х., Сетиауан, И. (2022). Маркетинг 5.0 за технологиите и хората. София, Издателство „Локус пбблишинг”, с.63
- Петрова, Д. (2024). Характеристика на многонационалните компании от позицията на счетоводството, *Knowledge – International Journal*, IKM - Skopje, Vol. 62.1, с.58
- Стефанов, Ст. (2003). Международна икономика, София, с. 153-154
- Alexander, D., Nobes, C. (2010). *Financial Accounting: An International Introduction*, Fourth edition, Pearson, с. 86
- Baker, R., Lembke, V., King, T. (2005). *Advanced Financial Accounting*, McGraw-Hill/Irwin, с. 612
- Daniels, J., Radebaugh, L., Sullivan, D. (2019). *International Business: Environments & Operations*, Sixteenth Edition, Global Edition, Pearson, с.569
- Daniels, J., Radebaugh, L., Sullivan, D., Click, R. (2022). *International Business: Environments & Operations*, Seventeenth Edition, Global Edition, Pearson, с.53
- International Accounting Standards Board. (2025), Официален уебсайт, с.1
<https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/>, последен достъп: 03.05.2025 г.
- IFRS Foundation Constitution. (2021). IFRS Foundation, с.6
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/about-us/legal-and-governance/constitution-docs/ifrs-foundation-constitution-2021.pdf>
- Nobes, C., Parker, R. (2016). *Comparative International Accounting*, Pearson, с.112
- Petrova, D. (2019). Key Accounting Problems Related to the Strategies of International Transfer Pricing in Modern Globally Operating Companies, *Knowledge – International Journal*, IKM - Skopje, Vol. 30.1, с.115
- Stice, E., Stice, J. (2006). *Financial Accounting: Reporting & Analysis*, Seventh Edition, с.766